

Seuraavat viisikymmentä vuotta

History and Theory: The Next Fifty Years. Theme Issue 49. History and Theory. Studies in the Philosophy of History, vol 49 (2010:4). 166 s.

Historiateorian kansainvälinen pää-äänenkannattaja *History and Theory* -aikakauslehti täytti 2010 viisikymmentä vuotta. Juhlavuoden kunniaksi lehden 49. teemanumero on omistettu kysymyksille, joita lehteä perustettaessa ei tultu ajatelleeksi tai osattu lainkaan ennakoida. Lähtökohdan valinnassa

on siis hiukan itsekriittisyyttä. Ennalta arvattavasti ainakin kaksi teemanumeron *The Next Fifty Years* artikkelia käsittelee narratiivisuutta, onhan se ollut lehden puolivuosisataisen taipaleen kesto-suosikki, ja narratiivisuusteoreetikot muodostavat edelleen ainakin puolet lehden toimitusneuvoston ”honooirikööristä”.

Ann Rigney pohtii, miten narratiivisuuden käsite muuttuu, kun kirjamuotoisen historian sijasta pohditaan interaktiivisten mediatyyppien käyttöä. Virkistävästi liikkeelle ei lähdetäkään Hayden Whiten vuonna 1973 julkaisemasta *Metahistory*-teoksesta, vaan eräästä Arthur C. Danton esseestä *History and Theory* -lehdessä vuonna 1962. Toinen historiankirjoituksen poetiikkaan keskittynyt teksti on historianutkija Carolyn J. Deanin artikkeli ”Minimalism and Victim Testimony”, jonka julkilausemaston ennuste on yhdysvaltalaisen holokaustitutkimuksen jatkuva laajeneminen myös tulevaisuudessa. Mielenkiintoisen kontrastin Deanin esitykselle luo Aviezer Tuckerin murheellinen vuodatus historianfilosofisen tutkimuksen tukalasta asemasta. Koska huippuyliopistot (eivätkä juuri muutkaan) ole perustaneet aihepiiriin oppituo- leja, ei alalle kannata erikoistua, koska ei ole työpaikkoja ja tulevaisuutta. Historiateoria jääkin vain satunnaisten harrastelijoiden (historiantutkijoiden itsensä?) yhtä satunnaisten vierailujen kentäksi. Tuckerin mukaan historiateoriassa ei ole viime aikoina ainakaan edistytty. Tätä virkistävän kriittistä arviota säestää hänen kehoituksensa palata historiallisen epistemologian peruskysymyksiin.

Carolyn J. Dean pohtii erityisesti Saul Friedländerin ja Jan Grossin tutkimusten kertomuskaavoja. He eivät selitä puhki käsittelemään

asioita ja häivyttävät analyttisen puolen tutkimuksestaan sen rakenteisiin (valintoihin). Silti kummankaan mielipiteet eivät jää piiloon, etenkin Grossin. Dean ei hyväksy, että heidän suosimaansa minimalistista otetta kutsuttaisiin yksinkertaisesti vain ”hyper-empirismiksi”, vaan haluaisi mennä määrittelyssä syvemmälle. Tälle kritiikille on hyvä perusta, vaikka Dean ei sitä käytäkään, sillä positivismi on tietysti käytännössä mahdotonta. Kukaan ei voi poimia aineistostaan faktoja ilman näkökulmaa. Edes historianutkijat eivät siihen kykene, vaikka väitettä usein viljellään naapuritieteiden metodologisissa pohdintoissa. Deanin tarkastelu voisi edetä pidemmälle, jos rinnastus- tai vertailukohteita haettaisiin myös *holocaust*-kirjallisuuden ulkopuolelta. Muuten on vaarana se, että tutkimuskohde ja sen narrativisoinnin muoto samastetaan liian tiukasti ja ilman että menettelyä edes havaitaan.

Itse tarjoaisin täydennyksen esimmäisenä esimerkkinä Walter Benjaminin *Das Passagen Werk* -käsikirjoituksen (1982) metodologisia suunnanvetoja. Benjamin olisi hyvä rinnastuskohde, koska hän pohti metodologiaa, jossa ”vain näytetään, mutta ei lisätä mitään”. Ann Rigneyn and Carolyn J. Deanin lisäksi myös ranskalainen historianutkija Noël Bonneuil pohtii historianutkimuksen narratiivisuuskäsitysten rajallisuutta, vaikka otsikkoo ”The Mathematics of Time in History” tuntuisikin muuhun viittaavan. Hän päätyy esittämään menneisyyttä kronologisesti etenevän tarinan asemesta mahdollisten tarinoiden ”saaristoksi”. Matemaattisesti suuntautuneen väestöhistorioitsijan tausta antaa hänen käsitteelliseen arsenaaliinsa mielenkiintoisia

lisiä, joita viimeaikojen keskusteluista on puuttunut.

Erityisen kiinnostava itsekriittisyydessään on William H. Sewell Jr:n artikkeli talouselämän historian unohtamisesta yhdysvaltalaisessa historianutkimuksessa viime vuosikymmeninä. Artikkelijatkua sitä kriittistä ja itsekriittistä ”kulttuurisen käänteen” (tai *New Cultural History* -suuntauksen) kuvausta, jonka Sewell aloitti teoksessaan *Logics of History: Social Theory and Social Transformation* (2005). Hänen lähtökohtansa on se tapa, jolla eräät ”uuden kulttuurihistorian” edustajat torjuvat taloudellisten ilmiöiden tutkimisen / huomioon ottamisen pelkkänä tuomittavana ja virheellisenä taloudellisenä determinisminä. Yksityiskohtaisessa tarkastelussaan Sewell esittää tulevaisuudessa jatkamisen arvoisina teemoina institutionaalisen tarkastelun, kulutuksen historian tutkimuksen, globalisoitumisen merkityksen, ympäristöhistorian etabloitumisen, taloudellisten kriisien analyysin ja makro-otteisen taloushistorian roolin. Sewell sanoo suoraan, että on (yhdysvaltalaiselle akateemiselle historianutkimukselle) häpeällistä ylläpitää metodologista ohjenuoraa, jonka mukaan taloudellisten ilmiöiden tutkiminen on sortumista taloudelliseen determinismiin. Hän toivoo, että viimeistään syksyn 2008 pankkikriisi olisi herättänyt historianutkimuksen kellokkaat dogmaattisesta uneksunnasta. Salakuljettamalla ”kulttuurisen käänteen” teoreettisen köyhyyskriittikin taloushistorian laiminlyömisestä kertovaan artikkeliin William Sewell onnistuu tuomaan keskustelun ”kulttuurisen käänteen” kriittistä lopulta myös *History and Theory*-lehden palstoille.

– MATTI PELTONEN